

ABAD, 2018; 1(2): 249-256
ISSN: 2618-6004
e-ISSN:2636-8188

abad@nku.edu.tr
DOI:

KİTAP TANITIMI

KELEMEN **MIKES** **TÜRKİYE**
MEKTUPLARI Tercüme: Sadrettin Karatay Türk Tarih
Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, 270 Sayfa, ISBN: 978-
975-16-2858-9

Bahar ÖZVARDARLI*

Kelemen Mikes, Macar prensi olan Rakoczi Ferenc'in başmabeyncisidir. Macaristan bağımsızlık mücadelesi sırasında Rakoczi Ferenc ve beraberindekiler yardım alabilmek umuduyla önce Lehistan'a, daha sonra Fransa'ya sığınmışlar fakat umduklarını bulamadıkları gibi 1715'te toplanan diyet meclisinin kendilerini vatan haini ilan etmesi üzerine Fransa'dan da ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu sırada padişah III.Ahmed'in daveti üzerine Türkiye'ye gelen Macar mülteci grubu ilk olarak Gelibolu'ya yerleştirilir. Kelemen Mikes, muhtemelen Fransa'da buldukları yıllarda tanımış olduğu yeni bir edebî tür olan "mektup" türündeki yazılarını yazmaya burada başlamıştır. Mektuplarının tamamında muhatabı "ablası"¹dir. Fakat yapılan biyografik araştırmalar, bu vasıfta birinin Mikes'in hayatında var olmadığı yönünde bilgi vermektedir. Kitap toplam 207 mektuptan müteşekkildir ve Macarca kaleme alınmıştır. Mektupların aslen bir Macar olan Fransız generali Baron Fransuva Toth tarafından Tekirdağ'da bulunup Macaristan'a götürüldüğü söylentiler arasındadır. Mikes mektuplarında Türkiye'ye gelişlerini Gelibolu'dan başlayarak kaleme almıştır. Sırasıyla Edirne ve İstanbul'a giderek başkentte padişah ile görüşmelerinin ardından kendilerine ikamet yeri olarak gösterilen Tekirdağ'a gelişlerini ve buradaki yaşantılarını anlatmaktadır. Gezdiği ve gördüğü şehirlerdeki sosyal, ekonomik, siyasî, dinî ve idarî durumlara değinmiş, zaman zaman tarihî hikayelere yer vermiş, kendisinin bilgi sahibi olduğu alanlarda uzun tanımlar yapmış, kimi zaman tavsiyelerde bulunmuştur. Tarz bakımından

*Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tarih Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, bozvardarli@nku.edu.tr

¹ Görüşler, burada kastedilen "abla"nın Mikes'in kuzeni olabileceği yönündedir.

orijinal olmasa da içerik bakımından zengin bir eserdir. Macar edebiyatında başka bir örneği olmayan bu eser; mizahî zekâsıyla, geniş dünya görüşüyle, kadere kayıtsız boyun eğen vatanperver bir müellifin ürünüdür. Vatanından ayrı kalışının verdiği keder her ne kadar çok büyük ve avunulmaz olsa da Mikes'in kadere teslimiyeti ve mizahî yönü kendisini karamsarlıktan uzak tutmuştur. Eserde fark edilen özellikler; samimiyet, açıklık ve sadeliktir. Kelemen Mikes mektuplarını belirli aralıklardan ziyade sadece canı istediğinde yazmıştır. Sanki bazı önemli olaylar olduktan sonra bunları kayıt altına almak istercesine yazdığı da düşünülebilir. Mikes'i sarsan en önemli olay efendisi Rakoczi'nin ölümü olmuştur. O'nun ölümünün ardından Bâb-ı âli, büyük oğlu Jozef Rakoczi'yi Türkiye'ye davet etmiş ve Erdel beyi ilan edilmiştir. Kendisine Osmanlı ordusunda vazife verilerek Erdel'e gönderilmiş ve Kelemen Mikes de elçilik vazifesiyle Boğdan'a gönderilmiştir. Yıllardır hasretini çektiği memleketinin karlı dağlarını görmek Mikes'in bu maceralı ve sıkıntılı yolculuğundaki tek güzel hatırası olmuştur. Nihayet yeniden Tekirdağ'a dönen Mikes kendisiyle beraber gelmiş olan eski dostlarını teker teker kaybetmiş ve sonradan gelen Macarlara başbuğ seçilmiştir. 2 Teşrinievvel 1761 tarihinde veba hastalığından ölmüştür.

"Türkiye Mektupları" adlı eser; Sadrettin Karatay'ın "önsöz"ü ile başlamaktadır. Kitap yalnızca Kelemen Mikes'in yazmış olduğu mektuplardan oluştuğu için hem mektupları yazan hem de bu mektuplarda adı geçen şahsiyetlerin okuyucu tarafından tanınabilmesi amacıyla haklarında kısa bilgiler verilmiştir. Bizim de kısaca tekrar etmemiz gerekirse; Karlofça Anlaşması'ndan (1699) sonraki dönemde Osmanlı Devleti'nin Macaristan toprakları üzerindeki hakimiyeti zayıflamış ve bölge büyük ölçüde Avusturya egemenliğine girmişti. Akraba ilişkilerini öne sürerek bölgeyi hem siyasî hem de dinî olarak nüfuzu altına almak isteyen Habsburglar'a karşı bir direnişin lideri olan II.Rakoczi Ferenc ile Kelemen Mikes'in yolları Erdel'de kesişecektir.

1690 yılında Erdel'in Haromzsék vilayetine bağlı Zagon köyünde dünyaya gelen Mikes, Transilvanya'da sınır savunmasıyla görevlendirilmiş özel duruma sahip gruplar olan sekel ailelerinden birine mensuptur. Babası (Pal Mikes) Imre Thököly'nin adamlarından olup, Avusturyalı generaller tarafından işkence edilerek öldürülmüştür. Bu sırada henüz çocuk yaşta olan Mikes'in annesi (Eva Torma) katolik bir asilzade ile evlenince Mikes de koyu bir katolik olarak yetiştirilmiştir. Ailesi tarafından Rakoczi Ferenc'in maiyetine verildiğinde ise 17 yaşındadır. Bundan sonra ailesini ve memleketini bir daha görememek pahasına da olsa hayatının sonuna kadar bu görevde sadık kalacaktır. Bağımsızlık mücadelelerinde kendilerine eşlik eden bir grupla birlikte ilk durakları Lehistan olmuş, ardından Fransa'ya geçmişlerdir. Fransa'da ikamet ettikleri beş yıllık süre zarfında Kelemen Mikes iyi derecede

Fransızca öğrenerek buradaki edebî gelişmelerden istifade etmeyi başarmıştır. Büyük bir ihtimalle Avrupa edebiyatında henüz gelişmekte olan "mektup" türünü burada tanımıştır². Diğer edebî türlere göre daha serbest ve samimi bir tarz olan "mektup", Mikes'in de tercihi olmuştur. Memleketinden kilometrelerce uzakta ve kendisini böylesine yalnız hisseden biri için hislerini anlatabilmenin ve yalnızlığını bir nebze olsun paylaşabilmenin yolunu mektuplar yazarak bulan Mikes'in muhatabı hayalindeki biri olan ablasıdır.

Padişah III. Ahmed'in daveti ile Gelibolu üzerinden Türkiye'ye giriş yapmışlardır.10 Teşrinievvel 1717 tarihinde Gelibolu'dan yazdığı ilk mektubunda 15 Eylül'de Fransa'dan hareket ettikleri bilgisini verir ve mektup; çok değer verdiği efendisinin sıhhatine dair malumat³ ile devam eder. Mikes için hayattaki en önemli varlık efendisidir, çünkü O'nda memleketinin geleceğini görmektedir. Sonraki mektuplarının da giriş bölümlerinde ilk açtığı mevzu yine Rakoczi'nin sağlığı ve yaptığı diplomatik görüşmelerdir. Mikes'in ilk mektubundan itibaren göze çarpan ve bir süre sonra her mektubunda okuyucunun farkında olmadan arayacağı özellik "mizah" olsa gerektir. Tedirginliklerini, yabancılık çektiği durumları ve hatta hasretini çektiği birçok şeyi mizahla karışık ifade eder. Bir yandan Osmanlı devletindeki gidişatı takip ederken diğer yandan da kendi memleketi hakkında malumat edinme ve bunları mektuplarında paylaşma çabasındadır.

Edirne'den yazdığı üçüncü mektubunda bir sultan şehrinde ağırlanışını anlatırken; Türklerin yemeklerinin güzelliğini över ve hayretini belirtir fakat yemeklerin sunum şeklinden dolayı belki seksen kap yemeğin olduğu sofradan aç kalktığını da ekler. Dikkat çeken hususlardan bir diğeri de hava şartları hakkında yazdıklarıdır. Çok sert bir kış geçirdiklerinden ve aşırı sıcak bir yaz mevsiminden bahseder. Buna ilaveten Nisan ayında Nuh Tufanına benzettiği bir su baskını yüzünden sokaklarda kayıklarla dolaştıklarını, yemeklerinin bile kendilerine at üstünde getirildiğini yazmıştır⁴. Edirne'den yazdığı mektuplarında genellikle bir beklenti içerisindedir çünkü efendisi sık sık devlet erkânı ile görüşmelere davet edilir. Bu görüşmelerin sonucunda memleketlerine dönme ümidi beslemektedir. Nemçeli'nin (Avusturya) harb istediğini,

² Madame de Sévigné ile başladığı düşünülen bu yazım türünde Montesquieu, Voltaire gibi önemli isimlerin eserleri mevcuttur.

³ Rakoczi Ferenc romatizma hastasıdır.

⁴ Özlem Sert'in 2007 yılında "Kebikeç" adlı dergide yayınlanan "Kelemen Mikes'in Mektuplarına Göre 1716-1758 Mevsim Takvimi" isimli makalesinde Mikes'in, *Küçük Buzul Çağı* diye adlandırılan bir döneme şahitlik etmesi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu notların başka bilgilerle birleştirildiğinde tarihî bir hava durumu cetveline katkıda bulunacağı yönünde tezi mevcuttur.

Türk'ün de savaştan bıktığını yazan Mikes, kendilerinin ise arada kaldığını söyler. Öte yandan teselli bulduğu bir şey vardır ki o da Türk'ün daveti ile bu memlekete gelmiş olmaları ve kendilerine Fransa'da davranıldığından daha iyi davranılıyor olmasıdır.

15 Ağustos 1718 tarihli 16. mektubunda Edirne'den ayrılacakları bilgisini verir. Sadrazamın kendilerine verdiği bilgiye göre; 21 Temmuz'da Nemçeli ile 24 yıllık bir anlaşma imzalanmıştır⁵ ve Mikes'in ülkesine geri dönüşü için artık ümidi kalmamıştır. Aslında padişah tarafından İstanbul'a davet edilmelerinin sebebi de tam olarak bu anlaşmadır.

16 Ağustos'ta hareket ederek bir süre Büyükdere civarında çadır hayatı yaşamak zorunda kalan heyet 22 Eylül'de Yeniköy'e yerleştirilir. Edirne'den büyük bir ihtişamlı gelmekte olan padişahla Rakoczi'nin gizlice görüştüğünün yazıldığı mektubun çok uzun bir kısmı padişahın maiyetine ayrılmıştır. Öyle görünüyor ki Mikes bu manzaradan çok etkilenmiştir. Bunun dışında padişahın eğlencelerinden birini uzaktan izleme fırsatı da bulmuşlardır. Her yıl aynı gün kutlandığı belirtilen bu eğlence muhtemelen "hıdrellez" kutlamasıdır ve maalesef Mikes ile Rakoczi'nin beğenisini kazanamamıştır. 1719 yılının Mayıs ayında yazdığı mektubunda büyük ve korkunç bir depremden söz eder ki bu depremin kayıtlarına başka kaynaklarda da rastlamak mümkündür. Yeniköy'den yazdığı son mektubunda padişahın huzuruna kabul edildiklerini fakat Müslümanların Ramazan ayında buldukları için kendilerine herhangi bir ikramda bulunulmadığını yazmıştır. Bir sonraki durakları Beykoz'dur. Buradan İstanbul manzarasına bakarak şehrin güzelliğine hayran olmuşsa da böylesine güzel bir şehrin başka bir milletin elinde olması durumunda çok daha güzel yapılarla donatılabileceğini söyler; güzel ve zevk okşayıcı yerlerin boş bırakılmasına hayıflanır. Boğazdaki balık çokluğu da hayretle yazdığı bir detaydır. Özellikle çok kalabalık Yunus sürüleri gördüğünden bahseder. Beykoz'dan Yeniköy'e dönüşünü; "öğle yemeğini Asya'da, akşam yemeğini de Avrupa'da yedim" ifadesi ile belirten Mikes, sözün arasında halen Fransa'ya dönme ümitlerinin olduğunu ancak bunu Avusturya elçisinin engellediğini dolaylı ifadelerle yazmıştır.

İstanbul'da gezdikleri son yer bugünkü Rumeli Feneri yakınında bulunan ve Pompeus sütunu olarak adlandırılan kayalıklardır⁶. Sadrazamın kendilerine verdiği haber, bundan sonra Tekirdağ'da ikamet edecekleri bilgisi olmuştur. Padişah tarafından Rakoczi ve maiyeti için 220 esirin

⁵ Pasarofça Anlaşması

⁶ Marmara Belediyeler Birliği'nin 2016 yılında düzenlediği "İstanbul'un Tarihi Sırları" konulu konferansta, Araştırmacı Tarihçi Ahmet Sefa Özkaya'nın sunumuyla tanıtımı yapılan bu sütunun, antik çağlarda boğaza girecek gemilere yol gösterici bir rolü olduğu belirtilmiştir.

çektığı büyük bir kalyon gönderilmiş olup iskeleden hareketlerinde beyin kalyona bindiği esnada top atılmasıyla yola çıkmıştır. Böyle bir merasimin Macar konukları son derece onurlandırdığı yazılanlardan anlaşılmaktadır. Heraclea (Ereğli) iskelesinde şehrin ileri gelenleri tarafından büyük bir merasimle karşılanan beyin; kendisi için hazırlanan konağa götürülmesi de memnuniyet hasıl etmiştir.

24 Nisan 1720 tarihine ait 37. mektubunda Mikes, hayatlarının geriye kalan kısmını geçirecekleri şehir olan Tekirdağ'a gelişlerini ve kendileri için tahsis olunan Ermeni evlerine yerleşmelerini anlatmaya başlar⁷. İlk olarak Tekirdağ'da dört çeşit milletin (Türk-Yahudi-Rum-Ermeni) yaşadığı bilgisini verir. Hem Avrupa'ya hem de İstanbul'a yakın olduklarını, etrafın bakımlı bahçeler ve bağlarla dolu olduğunu, toprağın mükemmel işlendiğini belirtir. Şehrin büyük ve ucuz bir pazarının olduğunu, insanların sebze-meyve ve bağcılık dışında pamuk ekimi ile meşgul olduklarını yazar. Şehirdeki güvenliğin ise pek muntazam olmayıp kendilerinin gelişinden sonra onları korumak amacıyla görevlendirilmiş otuz yeniçerinin sayesinde güvende olduklarını anlatır. Kendilerinin günlük yaşam düzeni hakkında verilen malumat hayret vericidir. Şöyle ki; sabah beş buçukta efendisinin giyinmesine yardımcı olmak ve hizmetçilere refakat etmek üzere başlayan gün, yapılacak işlerin trampetler eşliğinde hatırlatılmasıyla akşam yemeğine kadar intizam içinde yaşanır. Rakoczi'nin günde dört defa düzenli bir şekilde kiliseye giderek ibadet ettiğini, öğle yemeğine kadar okuyup yazmakla meşgul olduğunu, özel bir ilgi alanı olarak marangozlukla uğraştığını, haftada iki kez atına binerek ava gittiğini, her yılın Ağustos ayında şehrin yakınında bulunan bir şifalı su ve çamurun bulunduğu yerde⁸ romatizma hastalığına çare olmasını ümid ederek bir süre kaldığını öğreniyoruz.

İlerleyen zaman içerisinde yazdığı mektuplarında artık daha yakından tanımaya başladığı şehir halkı ve Türkler hakkında yazmaya başlar. Şehirdeki dört milletin birbirinden farklı mahallelerde oturduğunu ve bunun özellikle veba salgınları sırasında olumlu bir tarafı olduğunu belirtir. Mikes, Tekirdağ'da buldukları yıllarda birkaç kez veba salgını olduğunu ve kendilerinin şehrin dışına çıkarak⁹ salgın geçene kadar çadırlarda beklediklerini yazmıştır. Yanlarında görev yapan

⁷ Bahsedilen yer "Rakoczi Caddesi" adını almıştır ve arkasındaki sokağa da Kelemen Mikes'in adı verilmiştir

⁸ *Yarapsan* veya *Yarapsin Çamuru*, Tekirdağ merkeze bağlı Kayı köyü yakınlarında bulunmaktadır. Kelemen Mikes'in ekşi su olarak tarif ettiği suyun tahliline göre bikarbonatça zengin olup %90 organik madde içermektedir. Bu yerin yakınına Rakoczi Ferenc ve Kelemen Mikes'in kullandığı su ve çamur olduğunu ifade eden bir amt dikilmiştir

⁹ s.61'deki 44. mektupta konakladıkları yerin Büyükalı (Günümüzdeki adı *Bıyıklı*) olduğu yazar

hizmetçilerden ve dostlarından bazılarının da ölümüne şahit olmuştur. Ölüme bakışı ve bu konudaki teslimiyet içeren yaklaşımları hem dindarlığının hem de şahsiyetindeki olgunluğun bir göstergesidir.

1725 yılında yazdığı mektuplarından birinde Türklerin Acemlerle savaşına (Osmanlı-İran Savaşları) yaptığı yorumda karakterindeki vefayı ortaya koyan Mikes'in, Türkler hakkındaki düşüncelerini okurken etkilenebilirsiniz¹⁰. Bu yazılarının akabinde öyle hisseder ki sanki hep Tekirdağ'da yaşıyor ve burada yaşamaya devam edecek! Bu his mektuplarının konularına yansımıştır. Artık memlekete dönme temasından ziyade yaşadıkları veya haberdar oldukları olaylardan bahisler açarak bunlar hakkında bir tarihî hikâye anlatıp sonucu ya çıkarılması gereken bir derse ya da kendine bağlamaktadır. Öyle ki; bir mektubunda pamuk yetiştiriciliğini anlatırken, sonrakilerden birinde ipek böcekçiliğini en ince detaylarına kadar işler. Ziyaretlerine gelen Hıristiyan din adamlarının haberini verirken açtığı konuyu derinleştirip haçlı ve tapınak şövalyelerini anlatır. Kızların eğitiminin öneminden bahseder ve farklı milletlerin kadınlara dair yorumlar yapar. Osmanlı devlet işleyişine dair yazdıklarıyla sadrazamlık makamından devşirme sistemine kadar malumat sahibi olduğunu okuyucuya hissettiren bu konulardaki eleştirilerini de mizahî bir üslup ile kaleme alır.

İnsan duygu ve davranışları üzerine yazdıkları etkileyicidir. Kıskançlık, gurur, nankörlük, hilekârlık gibi kötü hasletlerin insanın başına ne gibi fenalıklar açabileceğini, buna karşılık sabretmenin ve şükretmenin, insanlara iyilikle muamele etmenin yüceliğini pek çok mektubunda farklı sebeplerle, kendisinin deyimiyle "vaaz gibi" ele alır. İyiliğin insanlar için değil, tanrı için yapılması gerektiğini söyler. Bu bağlamda Mikes'in insan davranış ve psikolojisini iyi analiz ettiğini söyleyebiliriz.

8 Nisan 1735 tarihinde Rakoczi Ferenc hayata veda eder. Bu, Kelemen Mikes ve yanındakiler için avunulmaz bir acıdır. Ablasına bu haberi verirken yazdığı;"Eğer bir teselli varsa o da senin mektuplarındadır"¹¹ cümlesiyle bir bakıma neden bu türde yazmayı seçtiğini de açıklamıştır.

Rakoczi'nin ölümünden sonra Türkiye'ye davet edilen oğlu Prens Jozsef Rakoczi ve Kelemen Mikes 1737 yılı Eylül ayında İstanbul'a çağırılırlar. Padişah tarafından bizzat sarayda ağırlanan Macarlar, Bâb-ı âli'nin verdiği vazife ile Erdel'e gitmek üzere harekete geçerler. Çünkü Osmanlı Devleti ile Avusturya-Rusya Savaşları (1736-1739) başlamıştır. Padişah bir ahidname ile Prens Rakoczi'yi Erdel Hükümdarı olarak tanımakta ve Kelemen Mikes de elçi olarak görevlendirilmektedir. Sadrazamın komuta

¹⁰ s.85 "Bu millet, öyle söylendiği gibi, korkunç değil,bilâkis bunun kadar barışçı bir millet görmedim.Türklere nerede rastlasak bizi hep iyilikle karşılarlar"

¹¹s:177

ettiği ordu ile birlikte hareket eden Macarlar Edirne üzerinden Bulgaristan topraklarına geçerek Vidin'e ulaşmışlardır. Orşova'nın Avusturyalılardan kurtarılışını detaylı olarak anlatan Mikes, sonrasında Prens Rakoczi'nin ölüm haberini vermektedir. Kendisine de bir fermanla Boğdan'a gitme vazifesi tevdi' edilir. Bükreş'ten Yaş'a kadar olan yolculuğu tedirginlik ve korkularla dolu olsa da seyrine doyumlayacak güzellikte manzaralar temaşa etmiştir. Memleketinin karlı dağlarını görür fakat oraya gidemeyecektir. Yaş'ta bulunduğu sırada herkesi huzursuz eden "Rusların gelmekte olduğu" haberleri gerçek olur ve sıkıntılı zamanlar geçiren Mikes bir kurtuluş yolu bularak Bükreş'e geçer. Rus ordusundan ayrılan çapulcuların buraya dahi geldiklerini görür.

1740 yılının Haziran ayında yeniden Tekirdağ'a döner. Bundan sonraki mektupları adeta tarihe düşülmüş notlar niteliğindedir. Hem Avrupa'da hem de Osmanlı'da meydana gelen siyasî gelişmeleri kaydeder. Osmanlı devlet teşkilatı ve kurumları, sosyal ve dinî hayat hakkında tafsilatlı anlatımlar yapar. Muhtemelen bu bilgileri Türkiye'de bulunduğu yıllarda okuduğu kitaplardan elde etmiştir, çünkü bir mektubunda Sultan Murad'ın tarihini okuduğundan bahseder¹².

Bu kadar malumat vermesine rağmen hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği Tekirdağ'ın eşrafından hiç kimsenin adını zikretmemiştir. Bunun sebebi hem kendisinin bir aristokrat olup avamdan uzak durması hem de yaşadığı dönemin bir hususiyeti olarak din merkezli toplum yapısı gereği ilişkilerdeki mesafe olsa gerektir. Bazen mektuplarında tekrara düştüğü de fark edilir fakat bu durum okuyucuyu sıkacak boyutta değildir. Kelemen Mikes bir vakanüvis olmadığından mektuplarında verdiği bilgiler daha ziyade gurbetteki bir aristokratın şahsî görüş ve intibalarını yansıtır. Dolayısıyla objektif olması beklenemez. Diğer yandan kimi tespitleri de farklı konulardaki eksik bilgileri tamamlar niteliktedir¹³.

Mikes'in son mektubu 20 Kanunuevvel 1758 tarihine aittir. Onunla beraber Türkiye'ye gelenlerden hayatta kalan son kişinin (Zay Bey) ölüm haberini verir. Kendisi için de veda vaktinin geldiğini hissedercesine, bunca uzun gurbetten sonra dileğinin temiz bir hayat ve iyi bir ölüm olduğunu söyler.

Veba hastalığına yakalanan Kelemen Mikes 2 İlkteşrin 1761 tarihinde hayata veda eder. Asil ruhlu bir vatanperver, kadere teslimiyet gösteren dindar bir aristokrat, vefalı bir dost olan Mikes'in aziz hatırası hem ülkesindeki hem de Tekirdağ'daki anıtlarla yâd edilir.

¹² s.256 203. mektup

¹³ Özlem Sert, "Kelemen Mikes'in Mektuplarına Göre 1716-1758 Mevsim Takvimi", Kebikeç Dergisi, 2007, sayı: 23, s: 79-83.

Özvardarlı B. (2018). Kelemen Mikes Türkiye Mektupları Tercüme: Sadrettin Karatay Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, 270 Sayfa, ISBN: 978-975-16-2858-9. ABAD, 1(2), 249-256.

Macar millî tarihi bakımından büyük önem taşıyan bu eser, Macar edebiyatı klasikleri arasındadır.13 eserden oluşan külliyatı Macar millî müzesinde bulunan Kelemen Mikes'in en büyük eseri şüphesiz hatırat niteliğindeki Türkiye Mektupları'dır. Eser, 1941 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı Macar Klasikleri arasında yer almıştır.